

Овчаренко А.С.

Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТОРГОВЫХ СДЕЛОК НА РЫНКЕ ОРГАНИЧЕСКОЙ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Резюме

Определены особенности и важность развития международной торговли органическими агропродовольственными товарами. Отражены различия между органическими стандартами Международной федерации органического сельскохозяйственного движения, ЕС и США. Рассмотрены проблемы реализации эквивалентных соглашений касательно торговли органическими продуктами.

Ключевые слова: сертификация, органическое производство, международная торговля, торговые соглашения, органические стандарты.

Ovcharenko A. S.

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

PROBLEMS OF IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL TRADE AGREEMENTS ON THE ORGANIC FOOD MARKET

Summary

The peculiarities and importance of the development of international trade of organic food are determined. Differences between the organic standards of the International Federation of Organic Agricultural Movements, the EU and the USA have been underlined. The problem of implementation organic equivalency arrangements is considered.

Key words: certification, organic production, international trade, trade agreements, organic standards.

УДК 331.108.45

Поліщук О. В.

Національний авіаційний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ НА БАЗІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті досліджено проблеми створення та розвитку бізнес-інкубаторів як однієї з основних ефективних форм підтримки інноваційної складової малого та середнього бізнесу в різних країнах. Методи дослідження здебільшого використовувались як аналіз наукової та інформаційної бази стовно розвитку бізнес-інкубаторів у різних країнах, наведено висновки та практичні рекомендації щодо адаптації міжнародного досвіду з їх діяльності в Україні. Для ефективного практичного застосування результатів дослідження пропонується експеримент адаптації зарубіжного досвіду функціонування бізнес-інкубаторів на базі закладу вищої освіти України, що потребує як удосконалення законодавства з цього питання, так і державну підтримку на всіх етапах. Саме держава через органи державного регулювання має виступити інвестиційним партнером в розвитку бізнес-інкубаторів на базі закладів вищої освіти.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, бізнес-інкубатор, підприємництво, бізнес-ідея, бізнес-інкубація, інновація, державна підтримка, адаптація зарубіжного досвіду, заклади вищої освіти.

Постановка проблеми. Підтримка підприємництва та малого і середнього бізнесу пов'язана з необхідністю компенсації нерівних умов, в яких вони перебувають порівняно з великими підприємствами, а також з допомогою тим суб'єктам сучасного бізнесу, що розпочинають власну справу з невеликими фінансовими можливостями, інноваційною складовою в майбутніх ідейних здобутках. Підтримання розвитку підприємницьких структур в багатьох країнах світу на етапах їх створення забезпечують бізнес-інкубатори. Для ефективної діяльності бізнес-інкубатора важливим аспектом є діюча мережа організацій, установ та інших інституцій, які можуть впливати як на його діяльність, так і на підтримку інноваційного підприємництва в момент його зародження та створення ідеї. Багато країн починали свій розвиток у програмах створення бізнес-інкубаторів на базі вищих навчальних закладів, що давало поштовх молодим талановитим науковцям реалізовуватись у комфортних умовах

та з мінімізацією відповідних ризиків, таких як фінансування, організація, юридична захищеність. Саме такий досвід може стати цікавим для сучасного розвитку інноваційного вектору в Україні, особливо за допомогою науково-дослідного обґрунтування та підтримки з боку держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні дуже багато праць спрямовані на дослідження проблем з розвитку та діяльності бізнес-інкубаторів різних форм та напрямів. Дослідники, які частково розглядають питання функціонування бізнес-інкубаторів, пов'язують їх з концептуальними засадами інноваційного розвитку та питаннями управління інноваційними процесами. Ці та інші аспекти висвітлені у публікаціях таких вітчизняних науковців, як, зокрема, О. Алімов, Н. Гончарова, В. Гринев, М. Дражан, Л. Нейкова, Д. Черваньов, А. Чухно.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Розглядаючи трактування бізнес-інкубатора різними науковцями, відзначаємо, що

з огляду на досить довгий час існування бізнес-інкубаторів у структурі світової економіки так і не склалося єдине трактування дослідниками, яке визначало б цей структурний елемент та його мету загалом. Визначення можуть різнитися в рамках функціонального призначення бізнес-інкубатора для певної галузі національної економіки. Здебільшого автори досліджень пов'язують створення бізнес-інкубатору тільки з інноваційним розвитком бізнесу, але мало приділено уваги проблемам адаптації зарубіжного досвіду створення таких інституціональних утворень на теренах України.

Мета статті полягає у вивченні та узагальненні міжнародного досвіду у сфері діяльності бізнес-інкубаторів на базі наукових інституцій (включаючи вищі навчальні заклади) для використання під час виявлення, вирішення та попередження проблем з їх функціонуванням в такому ж ракурсі в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективно діюча інноваційна інфраструктура є одним з основних рушіїв розвитку малого та середнього бізнесу в країні, а також її національної економіки загалом. Вона включає багато елементів фінансових структур, об'єктів інформаційної системи, а також технологічної системи, зокрема бізнес-інкубатори. Бізнес-інкубатор є системною організацією, яка надає широкий спектр послуг від оренди приміщень та обладнання до наставництва та консалтингових послуг. Ця структура забезпечує повний цикл створення працюючого підприємства з першочергової ідеї.

Бізнес-інкубатор виступає могутнім інструментом підтримки малого та середнього бізнесу, що є основним фундаментом економічного розвитку країн, в яких зосереджені їх головні потенційні ділові ресурси. Бізнес-інкубатори можуть стати вирішальним чинником підвищення економічного потенціалу малого та середнього підприємництва в регіонах та в країні загалом. «Інноваційна активність великих і дрібних організацій різниться, що зумовлене різною стратегією їх діяльності. Звідси впливає множинність організаційних форм інноваційної діяльності: від бізнес-інкубаторів, які допомагають реалізувати підприємницькі проекти на початковій стадії існування фірми, до стратегічних альянсів, покликаних реалізувати складні інноваційні проекти, в тому числі міжнародного рівня» [3].

«Бізнес-інкубатори – це організації, які пропонують стартапи спільного операційного простору» [1]. Таким чином, підприємці користуються спільним робочим середовищем з безцінним наставництвом та можливостями для створення мереж, підтримкою фінансування та спільним обладнанням. Вони майже пропонують молодим компаніям «тепле», «безпечне» місце для росту та процвітання.

В сучасних державах «інкубатори» вже давно існують, але концепція почала удосконалюватися тільки у 1980-х роках після того, як наплив вищих навчальних закладів у розвинених країнах, вирішив запуснути «навчальні бізнес-інкубатори» у вищій школі, щоб запропонувати студентам кращі перспективи зайнятості. Підтримка ідеї заснування цих університетських інкубаторів протягом кількох десятиліть привела до створення тисяч нових, різноманітних інкубаторів в усьому світі з різним вектором спрямуванням.

Більшість американських інкубаторів є специфічною та може співпрацювати в розрізі різноманітних галузей. Наприклад, «Технологічний центр Х'юстона» спеціалізується на підтримці енергопостачальників, біомедичних ініціатив штату Массачусетс у Вустері, зосереджуючись на

біотехнології та інкубаторах в Чиказьких центрах технологічних компаній [4].

Окрім того, існує безліч індивідуальних бізнес-інкубаторів. Такі інкубатори, як дослідницький парк в Іллінойському університеті та Центр інновацій MGE в Медісоні (штат Вісконсінс), визнані двома найпопулярнішими інкубаторами Америки, оскільки вони акцентують увагу на тому, що саме вони можуть запропонувати орендарям та своїм користувачам в майбутньому з ефективного використання продукту інкубування [2].

Нині у світі налічується більше 60 000 офіційно зареєстрованих бізнес-інкубаторів [1]. Їх більшість знаходиться у Північній Америці та Західній Європі. Як показує зарубіжний досвід, найуспішнішими є американська, європейська та азійська моделі бізнес-інкубаторів. Для американської моделі характерна успішна схема створення технопарків з офісних центрів підприємств, що виїшли з бізнес-інкубаторів, іноді з перспективою перетворення їх на технополіси. Особливості європейської моделі диференціюються залежно від країни. Наприклад, шведський досвід показав, що бізнес-інкубатори можуть бути ефективним інструментом розвитку бізнес-середовища промислових підприємств, місцем, де генеруються та впроваджуються інноваційні ідеї в площині великих компаній [3]. У Фінляндії бізнес-інкубатори стали, з одного боку, ефективним механізмом створення нових промислових підприємств, а з іншого – одними з ключових центрів консолідації зусиль різних суб'єктів для активізації інноваційної діяльності. Особливістю ж німецької моделі є переорієнтація бізнес-інкубаторів з інноваційної сфери на сферу підтримки малого та середнього підприємництва [3, с. 117].

Азійська модель, яка переважно представлена в Китаї, також постійно розвивається. Уряд Китаю співпрацює з університетами під час організації бізнес-інкубаторів, послуги яких переважно спрямовані на компанії, які займаються технологіями, а їх випускники вже мають практику і досвід роботи, закінчуючи свою освіту.

В багатьох європейських країнах, зокрема в Німеччині, Італії, Польщі, через великий відсоток працевлаштування та розвитку підприємництва саме за рахунок інноваційних інфраструктур основним джерелом фінансування таких установ є державна підтримка наукових досліджень в рамках університетів на умовах розвитку бізнес-інкубатора при навчальному закладі. А така країна, як Індія, взагалі шокує своїми темпами розвитку щодо інкубування IT спеціалістів, в цьому році вона обіграла Китай і, згідно з останніми економічними зведеннями, не збирається зупинятися на досягнутому. Згідно з прогнозами IAMA до 2019 року інтернет-економіка Індії за допомогою також і державної підтримки досягне обігу в 10–12 трлн. дол. Безумовно, майбутнє інтернет-технологій і стартапів в Індії є більш ніж перспективним. Оцінки проектів в Індії часом перевищують показники «Кремнієвої долини». «Всі мислять категоріями 2020 року, коли в Індії буде 1 млрд. андроїд-смартфонів, а 50% економіки Індії будуть пов'язані з Інтернетом» [1]; все це є можливим за рахунок бізнес-інкубаторів, які фінансують ці програми.

Слід відзначити, що українські бізнес-інкубатори, які б могли бути створені при університетах країни, переживають нині час становлення та значно відстають у своїх функціональних можливостях від закордонних аналогів. Успішних прикладів допомоги в становленні бізнесу вкрай мало, тоді як в сусідніх країнах подібні установи працюють більш ніж ефективно. Наявні проблеми не

дають бізнес-інкубаторам розвиватися в правильному напрямі, але цілеспрямовані заходи щодо підтримки інноваційної інфраструктури змогли б привести до покращення умов для розвитку ринку бізнес-інкубування при університетах в Україні.

Нині в Україну «приходять» іноземні бізнес-інкубатори та «акселератори». Це явище можна розглянути на прикладі інкубатору під назвою «Faster Capital» – бізнес-інкубатору з ОАЕ, який увійшов на національний ринок у грудні 2015 року. Інкубатор запропонував стартапам фінансування в обмін на частку у проекті. За рік роботи на українському ринку він, можливо, стане працювати і як «венчурний фонд» [2].

Як інкубатор «Faster Capital» обіцяє допомогати в оцінюванні ідеї, підготовці техніко-економічного обґрунтування, аналізі ринку, розробленні продукту, продажах і маркетингу, а також підтримувати фінансово доти, поки стартап не вийде на беззбитковість. Інкубатор зацікавлений в IT-проектах, перш за все тих, які пов'язані з розробкою ПЗ, інтернет-проектах, проектах із розробки різних телекомунікаційних та мобільних додатків, але можливо й інші варіанти.

На початку роботи на українському ринку «Faster Capital» не планує ставати лідируючим інвестором в проектах, але готовий вкладати в стартапи в рівних частках або із засновниками, або з іншим фондом чи інкубатором, тобто за базового підходу 50х50% у проекті, розвиток яких перебуває на стадії ідеї. Саме такі інноваційні ідеї доцільно було б запропонувати на базі вищого навчального закладу, де інвестором паралельно з «Faster Capital» виступали б державні органи (інституції) України (тобто інші 50% надавалися б «державною програмою підтримки»). [3] Бізнес-інкубатор готовий інвестувати від 5 до 500 тис дол. США залежно від проекту. Для проектів, які вже мають стабільний продукт і, можливо, перший прибуток, «Faster Capital» готовий запропонувати від 300 тис дол. США до 3 млн. дол. США [3].

На сучасному етапі нагального розгляду потребує механізм створення бізнес-інкубаторів при закладах вищої освіти на міждержавному рівні. Наприклад, у Великобританії набувають великого потенціалу стартапи та інноваційні дослідження, пов'язані з космічним сектором. Космічний сектор – це історія успіху у Великобританії, зростання якого за останнє десятиліття складає більше 8% річних від обігу понад, а це понад 11 млрд. фунтів стерлінгів на рік, також країна планує амбітні програми з фінансування дослідження по досягненню 10% світового космічного ринку до 2030 року [11].

Очікується, що велика частка коштів буде надходити до компаній, що вивчають космічні інновації. В Україні вищі навчальні заклади можуть продукувати вивчення та розвиток стартапів, пов'язаних з космічною та авіаційною галуззю (за умови визнання їх бізнес-інкубаторами) та залучати за допомогою держави, британських, індійських, китайських та інших інвесторів до спільних програм. Британське космічне агентство, наприклад, буде надавати гранти в розмірі до 50 000 фунтів стерлінгів кожному успішному заявнику стосовно інновацій в дослідженні космічного простору [11].

Заявниками грантів може виступати і університет, який має статус бізнес-інкубатора. Таких програм та грантів існує безліч в будь-якій країні світу, саме тому потрібно удосконалити принципи подібної діяльності в Україні і надати можливість закладам вищої освіти ефективно розвиватись у подібному напрямі. Умови грантування не є складними. Заявники повинні чітко зазначити, зокрема, таке:

- як буде використовуватися фінансування, щоб допомогти у підтримці компаній, які починають свій ріст;

- як заявник буде орієнтуватися на стартапи з різних секторів дослідження;

- скільки компаній виграють від підтримки інвестора або грантодавця;

- як заявник буде забезпечувати розвиток компанії, яка належним чином пов'язана з державними, місцевими та національними програмами підтримки (включаючи заходи, пов'язані з розміщенням при різних наукових інституціях).

Наприклад, Британське космічне агентство очікує, що заявники на їх фінансові гранти продемонструють, що надають такі послуги:

- міцний і певний процес вибіркового застосування для інкубованих компаній;

- висока якість розміщення;

- різноманітна підтримка бізнес-програм, включаючи бізнес-планування та стратегію, захист і експлуатацію, управління фінансами, маркетинг і стратегії виходу на ринок;

- стратегічні можливості для презентацій;

- індивідуальні коучингові та навчальні можливості.

Рекомендується, що заявники повинні надавати листи підтримки від інституцій «партнерства», таких як місцеві державні органи (з їх заявкою щодо інвестування бізнес-інкубації) та місцеві університети [11]. Таким чином, чітко демонструється перевага грантоотримувача з боку спільної роботи навчального інституту як перспективного бізнес-інкубатора та держави.

Отже, щоб з'явилися чіткі можливості розвитку бізнес-інкубаційних структур в Україні, а особливо при вищих навчальних закладах, необхідним є вжиття таких першочергових заходів:

- законодавче визначення і чітке розмежування понять бізнес-центру, бізнес-інкубатора, технологічного інкубатора та інноваційного центру (останній перегляд Закону України «Про інноваційну діяльність» відбувся в 2014 році);

- постійне сприяння процесу розвитку бізнес-інкубації в Україні як найефективнішого елементу ринкової інфраструктури підтримки та розвитку малого підприємництва під час переходу держави до інноваційної моделі розвитку економіки;

- постійний моніторинг стану розвитку інноваційних елементів при навчальних закладах за кордоном;

- визначення чітких стандартів розмежування організаційно-правових форм діяльності бізнес-інкубаторів, уніфікації їх послуг при закладах вищої освіти;

- визначення основних критеріїв діяльності бізнес-центру, бізнес-інкубатора, інноваційного центру шляхом розроблення типового порядку їх роботи в частині базових послуг, які повинні ними надаватися на базі освітніх інституцій;

- розробка відповідних критеріїв і процедур сертифікації бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів та інноваційних центрів для підвищення якості їх роботи в частині інноваційної діяльності, саме розмежування частки отримання прибутку продукування з боку навчального закладу, інвестора та держави;

- забезпечення методичного допомогою органами державної влади щодо створення національних мереж інноваційних структур тощо.

Висновки. Отже, вивчення та поширення передового досвіду інноваційного механізму підтримки підприємництва, що діє в зарубіжних країнах, дасть Україні позитивний досвід його адаптації та

використаннях у відповідних аспектах економічного розвитку держави.

В подальшому велику увагу треба приділити питанням розвитку бізнес-інкубаторів України на базі вищих навчальних закладів, адже самі по собі вони виступають могутнім інструментом підтримки малого та середнього бізнесу, що є основним фундаментом економічного розвитку країн, в яких зосереджені їх головні потенційні ділові ресурси. Навчальні інституції, які розвивають бізнес-інкубатори та взаємодіють на партнерських відносинах з державними регулюючими органами, можуть стати вирішальним чинником

підвищення економічного потенціалу малого та середнього підприємництва в регіонах та в країні загалом. Інноваційні вектори в Україні тісно пов'язані з можливістю розвитку та підтримки новаторських ідей, а також надання їм можливості удосконалюватись і розвиватись в належних та захищених умовах при закладах вищої освіти.

В подальшому необхідно провести аналіз особливостей і сучасних тенденцій розвитку бізнес-інкубаторів на базі вищих навчальних інституцій, розглянути механізми інвестування таких інституцій, дослідити проблеми організації бізнес-інкубації з боку держави, а також удосконалити шляхи їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Поліщук О. Формування сучасної інноваційної інфраструктури в процесі глобалізації світового ринку. URL: journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/viewFile/3106/2789.
2. What is a Business Incubator? URL: <https://smallbiztrends.com/2017/06/what-is-a-business-incubator.html>.
3. Поліщук О. Зарубіжний досвід створення державних бізнес-інкубаторів як підтримки малого і середнього бізнесу. Економічні науки. 2014. № 6. С. 116–119.
4. Офіційний сайт бізнес-інкубатора "Houston Tech". URL: <http://www.houstontech.org>.
5. Офіційний сайт бізнес-інкубатора "Massbiomed". URL: <http://www.massbiomed.org>.
6. Офіційний сайт бізнес-інкубатора "University research park". URL: <http://universityresearchpark.org>.
7. Офіційний сайт бізнес-інкубатора "Research park Illinois". URL: <http://researchpark.illinois.edu>.
8. Стартап-акселератор чи бізнес-інкубатор – що краще для стартапу? StartUpLine. 2015. URL: <http://startupline.com.ua>.
9. Top University Business Incubators executive summary. UBI Global. 2016. URL: <http://techtransfercentral.com/wp-content/uploads/2015/08/TopUniversity-Business-Incubators-Global-Benchmark-2015-16-preview1.pdf>.
10. Incubators adapt to changing conditions, but remain a solid option for startups. URL: <http://www.technologytransfertactics.com/content/reprints/210incubators>.
11. Business Incubator Call 2017 to 2018. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/business-incubator-call-2017-to-2018>.

Полищук О. В.

Национальный авиационный университет

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ БИЗНЕС-ИНКУБАТОРОВ НА БАЗЕ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Резюме

В статье исследованы проблемы создания и развития бизнес-инкубаторов как одной из основных эффективных форм поддержки инновационной составляющей малого и среднего бизнеса в разных странах. Методы исследования в основном использовались как анализ научной и информационной базы относительно развития бизнес-инкубаторов в разных странах, приведены выводы и практические рекомендации по адаптации международного опыта по их деятельности в Украине. Для эффективного практического применения результатов исследования предлагается эксперимент адаптации зарубежного опыта функционирования бизнес-инкубаторов на базе учреждения высшего образования Украины, что требует как совершенствования законодательства по этому вопросу, так и государственной поддержки на всех этапах. Именно государство через органы государственного регулирования должно выступить инвестиционным партнером в развитии бизнес-инкубаторов на базе высших учебных заведений.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, бизнес-инкубатор, предпринимательство, бизнес-идея, бизнес-инкубация, инновация, государственная поддержка, адаптация зарубежного опыта, высшие учебные заведения.

Polishchuk O. V.

National Aviation University

THE FOREIGN'S EXPERIENCE ACTIVITY OF BUSINESS INCUBATORS ON THE BASIS OF UNIVERSITIES

Summary

The article outlined the problems of creating and developing business incubators as one of the main effective ways of supporting the innovative component of entrepreneurship and small businesses in different countries. The research methods in the overwhelming majority were used as an analysis of the scientific and information base of the development of business incubators in different countries, the conclusions and practical recommendations for adaptation of international experience on their activities in Ukraine were presented. For the effective practical application of the results of the study, an experiment is proposed to adapt the foreign experience of functioning of business incubators, based on the institution of higher education of Ukraine, which needs both the improvement of legislation on this issue and state support at all stages. It is the state through state regulation bodies to act as an investment partner in the development of business incubators based on institutions of higher education.

Key words: innovation infrastructure, business incubator, entrepreneurship, business idea, business incubation, innovation, state support, adaptation of foreign experience, universities.